

Slovenski Gospodar.

List ljudstvu v poduk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr., za četrt leta 65 kr. — Naročnina se pošilja upravitelstvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 6 kr. Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oglasila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 3 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 18 kr.

Pomagajte vendar kmetom!

(Govor posl. Robiča v državnem zboru dne 10. marcija 1896.)

Visoka zbornica! Akoravno je v razpravi poljedelsko ministerstvo, vendar ne bodem na dolgo in široko govoril o revščini kmečkega stanu, ker se je o tem že mnogo govorilo pri raznih prilikah, tako tudi pri naslovu »direktni davki«.

Opozarjati hočem prevzvišenega gospoda poljedelskega ministra na mnoge pritožbe o žalostnih kmečkih razmerah po deželi ter označiti uzroke teh tožb. Istina je, da od leta do leta peša davčna moč kmečkega prebivalstva; istina je, da je v mnogih slučajih kmet le po imenu lastnik svojega zadolženega posestva, v resnici pa le oskrbnik svojega upnika; istina je, da kmetje vsled prevelikih dolgov prodajajo kos za kosom in tako izginja kmečki stan. Značilno je za žalostne razmere kmečkega stanu, da se kmet ne more vzdržati na svojem posestvu, če tudi se trudi na vso moč, živi priprosto ter dela od 4. ure zjutraj do 9. zvečer; na osemurno delo niti ne misli. Le tam se izhaja, kjer ima poleg kmetije še kaj obrti ali trgovine.

Ne bodem navajal raznovrstnih uzrokov teh slabih razmer, naglašam le, da pada čisti dohodek, da primanjkuje na kmetih delavcev, ker vse sili v mesta, da raste delavske plače, da je zemlja izsesana, posebno v vinorodnih krajih, ker že stoletja na isti zemlji sadé vedno isto rastlino, in da že stoletja vse postavodajstvo daje prednosti mestom, posebno večjim mestom, pred deželo. Opozarjam Vas le na domovinsko postavo! Akoravno se prizna, da določbe domovinske postave nalagajo večja bremena kmečkim občinam, in je dokazano, da so te določbe neprimerne času, ker bodo kmalu kraji, ko še 10 odstotkov prebivalcev ne bode imelo domovinske pravice, akoravno je vlada sama nasvetovala premembo domovinske postave, in akoravno je upravni odsek dovršil posvetovanje o tej predlogi in jo imajo poslanci že precej časa v rokah, vendar ne pride na dnevni red.

Eni pravijo, levica je proti predlogi, drugi trdijo, da bi na mesto Dunaj odpadlo mnogo stroškov; izkratka, vedno so izgovori, da stvar ne pride na vrsto. Kmečke občine že 30 let nosijo večja bremena, a nihče ne vpraša, ali jih bodo mogle še dalje nositi. Opozarjam na postave za ljudske šole. Te se v prvi vrsti ozirajo na mesta, najmanj pa na kmečke razmere.

Pripravlja se davčna preosnova. Mnogi posebno želé, da bi bila ta preosnova že dognana. Tudi jaz bi se pridružil tej želji, ko bi se davčna preosnova bolj ozirala na poljedelce. Toda temu ni tako. Večji zemljiški posestniki bodo plačevali dvojni davek, namreč še osebni dohodninski davek. Mnogi trdijo, da do 90 odstotkov zemljiških posestnikov ne bode zadel novi dohodninski davek. Toda ti se jako motijo. Poročevalec o direktnih

avkih je naglašal, da bodo osebnega dohodninskega davka oproščeni vsi davkoplačevalci, ki plačujejo do 100 gld. zemljiškega davka. Toda to se ne bode zgodilo, ker sta se temu odločno uprla vlada in večina davčnega odseka, da bi bil namreč čisti katastralni dohodek podlaga osebni dohodarini, ali da bi bili oproščeni osebne dohodarine posestniki, katerih čisti katastralni dohodek ne presega 250 gld. Torej se misli obdačiti z osebno dohodarino vse, katerih posestva donasajo 250 gld.

(Koniec prih.)

✓ Jugoslovansko šolstvo.

(Govor g. državnega poslanca dr. Gregorčca v državnem zboru dne 17. februarja 1896.)

(Dalje.)

Mislím, da je prejšnji naméni minister gledé na to šolsko vprašanje posteno závožil. On nam ni mnogo pomagal, vsaj toliko ne, kolikor smo smeli upati, pač pa je zato dal nemškím nacionalcem najostrejšé orožje v roke proti nemškím konservativcem in nemškím liberalcem. Drug minister, n. pr. Nj. eksclenca sedanjí g. naučni minister bi čisto drugačé ravnal. Najbrž bi podrtljivo celjsko gimnazijo opustil in dal tako lepo gimnazijsko poslopje sezidati v Celju, kakor je to storil v Mariboru, in stvar bi bila končana.

Nj. eksclenca g. naučni minister je v proračunskem odseku obljubil podržaviti nekatere deželne srednje šole, med temi tudi nemško nižjo gimnazijo v Ptujú, katera ima skoraj same slovenske učence. Če je to res, tedaj moram reči, da smo Slovenci s tem zadovoljni; kajti pri osrednji vladi še vedno upamo, da se bo pravično postopalo z nami, toda pri šolskih mogotcih v Gradcu nikdar.

Sedaj preidem na ljudske šole. Štatistiki so izračunili, da stane en učenec v Avstriji povprečno 13 gld., kar znaša pri številu 3,131.800 učencev veliko svoto čez 40 mil. gld. na leto. Kljub temu niso uspehi taki, kakršni bi morali biti.

Gledé na versko-nravno uzgojo še vedno velja slovesna izjava avstrijskih šolov od l. 1890.: »Mi ne moremo dati katoliškim starišem nobenega poročstva, da se bodo v ljudski šoli, kakršna je sedaj, katoliški otroci v resnici v katoliškem duhu odgojevali, in tudi ne moremo reči, da bi stariši mogli v tem oziru biti mirne vesti in brez odgovornosti pred Bogom.« V šolski upravi se vedno bolj širi obžalovanja vredna nadvlada uradnikov, katera jemlje ne samo učiteljstvu, nego tudi prebivalstvu vse veselje do sodelovanja.

Kdor tega natančneje ne pozna, kakor jaz kot ud okrajnega šolskega sveta, niti ne slutí, kako svojevoljno nekatere šolske oblasti postopajo in zakone teptajo,

posebno v jezikovno mešanih deželah. Najmanj smo zadovoljni Jugoslovani z ljudskimi šolami v narodnem oziru. V Trstu, v Gorici, na Koroškem in Štajarskem ljudska šola zelo deluje na to, da bi mladino odtujila našemu narodu, v Istri in Dalmaciji pa še je na vsak način premalo ljudskih šol. To dokazuje zelo veliko število takih, ki ne znajo brati.

Avstrija ima povprečno še vedno 30 odstotkov takih, ki ne znajo brati, zaostaja torej daleč za drugimi državami, daleč za Nemčijo, za Švico, za Francosko, Anglijo, Severno Ameriko, celo za Danskim, Švedskim in Norveškim. Manjše je to povprečno število 30 odstotkov le v nemških in čeških deželah. Popolnoma drugače pa je v drugih slovanskih deželah. Koroško ima n. pr. takih, ki ne znajo brati, 29 odstotkov, Trst 22, Štajarsko 19, Šlezija in Solnograško 8, Tirolsko 7, Gornje in Nižje Avstrijsko z Moravskim 6, Češko 5 in le Predaleško 3 odstotke; nasprotno pa je takih na Kranjskem 33 odstotkov, na Goriskem 39, v Istri 65, v Galiciji 68, v Bukovini 78 in v Dalmaciji 82 odstotkov. S tem sem dokazal da je število ljudskih šol posebno v Istri in v Dalmaciji dosti premajhno. Tukaj treba mnogo popraviti, in čim prej se zgodi, tem boljše.

Vseh ljudskih šol je 17.735. Od teh jih je 8.000 nemških. Ako še privzamemo mnogoštevilne šole drugih vrst, n. pr. obrtne šole, ručarske in poljedelske šole, ki so tudi večinoma nemške in ako še k tem pristojemo 175 srednjih in 10 visokih šol, tedaj lahko rečemo, da pripadajo 2 tretjini vseh učilišč nemškemu narodu v Avstriji in sta večinoma njemu v korist. Nikakor ne mislite gospoda, da sem to povedal iz zavisti, zato sem vse preveč katoliški duhovnik in avstrijski domoljub. Jaz častitam nemškemu narodu k temu napredku in k tej dobroti, toda zajedno izražam željo, da bi tudi avstrijski Slovani radi postali deležni take dobrote in toliko šol. Ako se to zgodi, tedaj bo Avstrija dva-trikrat močnejša in mogočnejša nego sedaj; kajti znanost je moč. Hotel sem s tem ovreči le one trditve, s katerimi se v novejšem času posebno nemško ljudstvo pri nas vznemirja in hujska proti nam Slovanom, posebno proti nam Slovenem, ker mu vedno pravijo, da je nemštvo proti nam v nevarnosti, da je stiskano posebno v šoli. Statistika kaže, da to ni res. Kjer se taka sredstva rabijo, tam se v resnici ne more več govoriti o poštemnem političnem boju, temveč pred seboj imamo zlobno in državi nevarno zapeljevanje ljudij, katero v svoji zaslepenosti pozablja celo na čast, ugled, korist in samostalnost lastne domovine. To se je tudi v resnici zgodilo. Radi male, k temu še dvojezične slov.-nemške gimnazije poleg popolne, nedotaknjene nemške višje gimnazije trdijo, da je nemštvo v nevarnosti in celo v Nemčijo gredo in skušajo Nemce v »rajhu« nahujskati proti nam. Bili so celo tako smeli, da so se obrnili na nemškega cesarja, naj bi tu posredoval. Tega ne bi mogel verjeti, pa bere se to v »Deutsche Wacht«, št. 5. od 16. jan.: »Celjsko vprašanje je postalo pereče. Nemštvo je v nevarnosti.« O zborovanju v Monakovem piše ta list: »Prvikrat je politično društvo v »rajhu« poznalo potrebo, da se v večji meri potegne za avstrijsko nemštvo, kakor so to mogle storiti denarne zbirke za nemške Avstrijce. — Morda bo vendar enkrat podobna brzobjavka, kakor je bila ona, katero je poslal nemški cesar predsedniku stiskane nizozemske Transvaal-republike, vsemu svetu oznanila, kako se je Nemčija naučila misliti in soditi o očitnem in vednem zmanjševanju nemške posesti in nemškega upliva v Avstriji.«

O tej skoraj veleizdajski izjavi ne bom več izgubljal besed. Le to še bi rad povedal: vendarle je dobro, da se take stvari ne zaplenijo, kajti na eni strani spoznamo protiavstrijsko delovanje nekaterih krogov,

na drugi pa popolnoma nerazumljivo strahopetnost in nezanesljivost avstrijskih oblastij. (Dalje prih.)

Cerkvene zadeve.

Pridiga

premilostljivega gospoda knezoškofa Mihaela o priložnosti blagoslovitve vogelnega kamena za novo larno cerkev v Čadramu na praznik obletnice cerkvenega posvečevanja dne 20. oktobra 1895.

(Dalje.)

2. Pa hitimo dalje v premišljevanju svojega predmeta. Poleg obzidja je zvonaj cerkve najbolj znamenit stolp ali zvonik, ki se kvisko proti oblakom vzdiga in vpenja, kakor bi se hotel neba dotekniti in skozi obnebje prodreti v sama nebesa. Podoben stolp se mora zgraditi tudi v duhovnem tempelju. In kaj je to? To je krščansko upanje. Ta božja čednost povzdigne človeka nad zemljo in ga zanese v višine, da govori s svetim Pavlom: Naše življenje je v nebesih. (Filipj. 3, 20). Upanje tolaži kristijana v vseh nadlogah in težavah, ker mu kaže plačilo v raj. Upanje tolaži tudi pri grobu in še daleč tje čez grob, ker nam kaže zoro, označujočo večno veseli dan.

Čim višji in vzornejši ko je zvonik, tem lepša je cerkev. Čim večje je upanje, tem svetejše in popolnejše je tudi naše življenje. Zakaj čimbolj mislimo na nebesa, tembolj hrepenimo po njih, tem zvesteje služimo Bogu, tem mirneje prenašamo stiske in težkoče, vedoč, da posvetne težave niso v nobeni primeri s sladkostmi, ki nas čakajo v nebesih. Bodite torej, predragi v Gospodu, stanoviti v upanju, bodite neomahljivi in nepremični v tej božji čednosti. Neomejene zaupnosti bode treba pri stavljenu nove cerkve. Vaš preblagi dušni pastir so doslej že pokazali, da imajo toli krepko zaupanje v Boga in v njegovo pomoč, da jih prav nič ne straši pri velevažnem delu, katero so v svojem duhu že zdavna izvršili. Doslej jim to trdno upanje ni bilo v nečast, pač pa v čast, ker pravo upanje nikoli ne osramoti (Rimlj. 5, 5), in ko bi bilo tudi proti upanju. (Rimlj. 4, 18). Gospod župnik se niso vstrašili nobenih ugovorov, nobenih nasprotovanj, nobenih sitnob in ovir pri nabiranju denarnih pripomočkov za novo cerkev. In nabrali so jih nepričakovano mnogo. Gotovo so se večkrat spominjali evangeljskih besed: »Kdo, ki hoče zidati stolp, ne sede poprej in ne preračuni stroškov, ali ima dosti, da ga dovrši. To pa zato, da bi se mu, kader postavi dno in ne more dokončati, ne jeli vsi, kateri vidijo, posmehovati, govoreč: Ta človek je začel zidati, pa ni mogel dozidati.« (Luk. 14, 28—30). Pač ne dvomim, da bodo čez leta dni tisti, ki bodo zagledali novo stavbo, se jeli čuditi in hvaliti stavitelja, rekoč: Ta mož je začel zidati in je mogel dozidati. Da, kdor zaupa in zida na Boga, zida na skalo. Bodi torej tudi Vaše upanje neomajeno, in Bog sam bode zidal cerkev.

O koliko premore stanovitno zanašanje na pomoč božjo! Morebiti Vam, preljubi, ni neznano, da zidamo v Mariboru veličastno cerkev na čast Mariji, materi milosti. Pravzaprav je že dozidana. Toda odkod se je jemal potreben denar? Mislite, da je bil v kaki zakladnici nakopičen. Ne. Zakladnica, iz katere so zajemali župnik in župljani, to je bilo trdno zaupanje v božjo pomoč, v Marijino podporo, v darežljivost milosrčnih kristijanov, je bilo skrbno zajemanje iz bogatega vira božje previdnosti z molitvami, z daritvami sv. meš